

DOI 10.34132/mspc2025.01.13.39

Дмитро Місюрков

ДЕТЕРМІНАНТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ

У матеріалах розглянуто основні етапи трансформації інвестиційного клімату України в контексті глобальних криз і збройної агресії Росії. Проаналізовано динаміку прямих іноземних інвестицій з 1992 по 2024 рік, виокремлено структурні правові та економічні бар'єри, що стримують розвиток інвестиційної активності. Особливу увагу приділено перспективним секторам для капіталовкладень, зокрема ІТ, агропереробці, інфраструктурі, оборонній промисловості та «зеленій» енергетиці. Наголошено на післявоєнному відновленні як ключовій інвестиційній можливості, яка має стати точкою перезапуску економіки. Обґрунтовано необхідність глибоких інституційних реформ, модернізації судової системи, прозорої регуляторної політики та активного залучення міжнародних партнерів. Зроблено висновок, що саме інвестиції мають відігравати стратегічну роль у майбутньому розвитку України, а комплексна державна політика має бути орієнтована на формування конкурентоспроможного, безпечного та прогнозованого середовища для іноземного бізнесу.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний клімат, післявоєнне відновлення, Україна, прямі іноземні інвестиції, реформи, інституції, стратегія, бар'єри, інфраструктура.

У сучасних умовах глобальної економічної турбулентності питання залучення іноземних інвестицій в Україну набуває особливої актуальності. Російська агресія, пандемія COVID-19, порушення глобальних ланцюгів постачання та інфляційні шоки трансформували підходи інвесторів до оцінки ризиків та перспектив.

З одного боку, Україна має вагомі конкурентні переваги: стратегічне географічне розташування, наявність значних природних ресурсів, високий рівень освіти населення, зростаючий ІТ-сектор і агропромисловий потенціал. З іншого – країна стикається з численними викликами: воєнні ризики, інституційна нестабільність, корупція, недосконалість правової системи та низький рівень довіри до державних інститутів.

На тлі зростаючої глобальної конкуренції за інвестиційні ресурси формування прозорого, прогнозованого та захищеного інвестиційного клімату є ключовою передумовою для забезпечення економічного відновлення, модернізації національної економіки та її подальшої інтеграції у світову систему.

Інвестиційна динаміка України протягом останніх трьох десятиліть характеризується чергуванням періодів зростання та занепаду, що зумовлено змінами у внутрішньополітичному середовищі, глобальними економічними трендами та безпековими викликами. У дослідженні виокремлено п'ять ключових етапів формування та еволюції інвестиційного процесу:

1) 1992-1999 рр. – етап становлення. Характеризується переходом до ринкової економіки, спробами лібералізації законодавства, однак – низькою активністю інвесторів через гіперінфляцію, політичну нестабільність і відсутність інституційних гарантій.

2) 2000-2008 рр. – період зростання. Спостерігалось активне зростання обсягів ПІІ, особливо у сировинні галузі (металургія, енергетика, банківський сектор). Цьому сприяли макроекономічна стабілізація, валютна лібералізація та підписання низки міжнародних угод.

3) 2009-2013 рр. – посткризова стагнація. Глобальна фінансова криза 2008 року зумовила уповільнення припливу інвестицій, особливо в реальний сектор. Інвестори демонстрували обережність у зв'язку з уповільненням реформ і зростанням регуляторного тиску.

4) 2014-2021 рр. – період політичних потрясінь. Анексія Криму, війна на Донбасі та внутрішні політичні кризи призвели до відтоку інвесторів. Попри це, у 2016-2019 рр. вдалося частково стабілізувати ситуацію та залучити інвестиції в ІТ, агропереробку та інфраструктуру.

5) 2022-2024 рр. – військовий період та нові виклики. Повномасштабне вторгнення РФ у 2022 році суттєво скоротило обсяги ПІІ. Водночас у 2023 році спостерігається ознаки стабілізації: за перші три квартали надійшло понад 4 млрд дол. США, що свідчить про довіру окремих інвесторів до потенціалу післявоєнного відновлення.

Кожен із цих етапів відображає не лише макроекономічні умови, а й політико-інституційні чинники, що відіграють вирішальну роль у формуванні інвестиційного клімату.

Становлення сприятливого інвестиційного середовища в Україні стримується низкою системних бар'єрів, що мають як правовий, так і економічний характер. Однією з головних проблем є хронічна нестабільність законодавства, що проявляється у частих змінах податкових та митних правил, суперечностях між нормативно-правовими актами різного рівня та відсутності сталої регуляторної стратегії. Це ускладнює довгострокове планування для інвесторів та підвищує рівень ризиків.

Надзвичайно актуальною залишається проблема неефективності судової системи. Низький рівень незалежності судів, уповільнення розгляду справ, вибіркове правосуддя та складність у виконанні судових рішень формують відчуття правової невизначеності серед іноземних інвесторів. Як наслідок, компанії змушені звертатися до міжнародного арбітражу, однак навіть такі механізми не гарантують ефективного захисту у внутрішній юрисдикції.

Серйозною перешкодою є й високий рівень корупції в органах державної влади та контролюючих структурах. Складна система дозвільних процедур, надмірна кількість перевірок, необхідність неформальних домовленостей суттєво ускладнюють ведення бізнесу та збільшують операційні витрати інвесторів. У ряді випадків саме ці чинники стали причиною згорання або скорочення інвестиційних проєктів з боку міжнародних компаній, таких як Cargill або Glencore.

Окрему загрозу становить обмежений доступ до фінансування та недостатній розвиток внутрішнього фінансового ринку. Слабка капіталізація банківської системи, високі кредитні ставки та обмежені інструменти страхування ризиків не сприяють реалізації інвестиційних ініціатив, особливо у середньо- та довгостроковій перспективі.

Невирішеними залишаються також земельні та майнові питання, які ускладнюють інвестиції в аграрний сектор, логістику та інфраструктуру. Незважаючи на запровадження ринку землі, залишаються проблеми з реєстрами, кадастровими даними та гарантіями прав власності, що вимагає подальшого нормативного врегулювання. Загалом правові та економічні бар'єри значно звужують можливості для реалізації інвестиційного потенціалу України. Їх усунення є необхідною умовою для формування конкурентоспроможного, прозорого та привабливого середовища для іноземного капіталу.

Попри наявні бар'єри, Україна зберігає значний інвестиційний потенціал у ряді секторів економіки, здатних стати локомотивами економічного відновлення й зростання. Один із ключових напрямів – інформаційні технології. Український ІТ-сектор демонструє сталу динаміку розвитку, гнучкість у кризових умовах та високий рівень інтеграції у глобальні ринки. Наявність людського капіталу світового рівня, конкурентна вартість послуг та експортна орієнтація створюють сприятливі умови для масштабування проєктів.

Великим інтересом для інвесторів користується агропромисловий комплекс, зокрема – сфера переробки сільськогосподарської продукції. Україна є одним з найбільших експортерів зернових, олії та олійних культур, що створює природну базу для розвитку харчової промисловості, логістичних потужностей та агротехнологій. В умовах глобальної продовольчої кризи інвестиції у цей сектор мають не лише економічне, а й стратегічне значення.

Інфраструктура – ще один вектор залучення капіталу. Відновлення зруйнованих доріг, мостів, логістичних хабів, залізничного й морського транспорту потребує колосальних інвестицій. У межах післявоєнної відбудови цей напрям вважається пріоритетним як на національному, так і на міжнародному рівні. Розвиток інфраструктури має мультиплікативний ефект, створюючи умови для активізації суміжних галузей.

Особливе місце посідає оборонно-промисловий комплекс, який через безпекові виклики перетворюється на перспективну галузь для залучення як державних, так і приватних інвестицій. Локалізація виробництва техніки, боєприпасів, засобів зв'язку та безпілотних систем відкриває нові ринки збуту та можливості для технологічного партнерства з країнами НАТО. За попередніми оцінками, лише у 2023 році потенціал інвестицій у ВПК України оцінювався у понад 43 мільярди доларів США.

Також перспективними залишаються сфери відновлювальної енергетики (вітрова, сонячна генерація, біогаз), зеленої логістики та циркулярної економіки. Враховуючи зобов'язання України у межах Європейського зеленого курсу (Green Deal), інвестиції в ці напрями не лише відповідають екологічним стандартам, а й дозволяють залучати цільове фінансування від міжнародних партнерів. Таким чином, попри складні макроекономічні умови, в Україні існують сектори, здатні забезпечити стає зростання за умов належної підтримки з боку держави, гарантій захисту інвестицій та розвитку інфраструктури.

Післявоєнне відновлення України є не лише гуманітарним і соціальним викликом, а й потужною економічною можливістю для залучення довгострокових інвестицій. Масштаби руйнувань, спричинених повномасштабною війною, вимагають колосальних ресурсів на відбудову інфраструктури, житлового фонду, виробничих

потужностей та соціальної сфери. За оцінками Світового банку, потреба у фінансуванні повоєнної реконструкції вже перевищує 400 мільярдів доларів США, і ця цифра зростає з кожним днем бойових дій.

У цьому контексті інвестиції розглядаються не лише як джерело капіталу, а як інструмент трансформації економіки, побудови нових ланцюгів вартості та розвитку конкурентоспроможних галузей. Відбудова не повинна бути механічним відтворенням довоєнної структури, а має ґрунтуватися на принципах сталого розвитку, інноваційності та інтеграції у європейський простір. Саме іноземні інвестори, володіючи відповідними технологіями, управлінським досвідом і доступом до міжнародних ринків, можуть стати ключовими партнерами у цьому процесі.

Одним з найперспективніших напрямів інвестицій у післявоєнний період є будівництво та модернізація транспортної та логістичної інфраструктури. Йдеться не лише про ремонти, а й про інтеграцію з європейськими коридорами TEN-T, розвиток інтермодальних перевезень, цифрову логістику. Також важливим напрямом є реконструкція об'єктів енергетики, зокрема децентралізованих і відновлювальних джерел, що забезпечать енергонезалежність та екологічну безпеку. Інвестиції у житлове будівництво, медичну та освітню інфраструктуру матимуть не лише економічний, а й соціальний ефект – сприятимуть поверненню населення, внутрішньо переміщених осіб та збереженню людського капіталу.

Післявоєнне відновлення також відкриває можливості для створення спеціальних економічних зон, промислових парків, центрів інновацій, які можуть стати осередками нової промислової політики. Пріоритетне залучення інвестицій у такі проекти має супроводжуватись системними реформами у сфері державно-приватного партнерства, фінансових гарантій та інституційної підтримки інвесторів. Таким чином, поствоєнне відновлення має розглядатися як довгострокова інвестиційна стратегія, що поєднує економічну ефективність із суспільним добробутом та модернізацією держави.

Аналіз інвестиційного клімату України в умовах глобальної економічної турбулентності та збройного конфлікту свідчить про складну, але не безнадійну ситуацію. Попри значну кількість правових, інституційних і безпекових ризиків, Україна має потужний внутрішній потенціал і стратегічні передумови для залучення прямих іноземних інвестицій у середньо- та довгостроковій перспективі. З одного боку, чинники стримування інвестиційного процесу – такі як правова невизначеність, корупція, слабкість інститутів, нестабільність регуляторного поля – залишаються системними проблемами, які потребують глибокої трансформації. З іншого боку, післявоєнне відновлення, міжнародна солідарність, перспективи євроінтеграції та попит на модернізацію економіки формують унікальне вікно можливостей для перезавантаження інвестиційної моделі розвитку.

З огляду на проведені дослідження, доцільно рекомендувати наступне:

- поглиблення інституційних реформ, зокрема створення незалежної та ефективної судової системи, забезпечення виконання рішень арбітражу та реальна протидія корупції;
- запровадження прозорої та прогнозованої податкової політики, спрощення процедур дозвільної системи, цифровізація сервісів для інвесторів;
- формування сприятливого середовища для державно-приватного партнерства, розширення механізмів фінансового страхування та кредитування інвестпроектів;
- підтримка інвестицій у пріоритетні сектори: інфраструктуру, ІТ, агропереробку, оборонно-промисловий комплекс, відновлювальну енергетику;
- інституційне зміцнення агенцій сприяння інвестиціям, таких як UkraineInvest, та активізація міжнародної економічної інтеграції, зокрема через участь у програмах ЄС та G7.

Успішна реалізація цих напрямів потребує не лише зусиль держави, але й активного залучення бізнесу, громадянського суспільства та міжнародних партнерів. Лише комплексний підхід здатен забезпечити стійке зростання та перетворити Україну на привабливого гравця на світовій інвестиційній мапі.

References

1. Misiurov, D. (2025). Determinanty investytsiinoi pryvablyvosti Ukrainy v konteksti hlobalnoi ekonomichnoi turbulentsi [Determinants of Ukraine's investment attractiveness in the context of global economic turbulence]. *Publichne administruvannya ta rehionalnyi rozvytok – Public Administration and Regional Development*, 27, (pp. 180-210). Retrieved from: <https://10.34132/pard2025.27.08> [in Ukrainian].
2. Ukraine Economic Update. (n.d.). (2024). www.worldbank.org. Retrieved from: <https://www.worldbank.org> [in English].
3. Foreign Direct Investment Statistics: Ukraine. (n.d.). (2023). www.oecd.org. Retrieved from: <https://www.oecd.org> [in English].
4. World Economic Outlook. (n.d.). (2024). www.imf.org. Retrieved from: <https://www.imf.org> [in English].
5. Investment Trends Monitor. (n.d.). (2024). unctad.org. Retrieved from: <https://unctad.org> [in English].

DETERMINANTS OF UKRAINE'S INVESTMENT ATTRACTIVENESS IN THE CONTEXT OF GLOBAL ECONOMIC TURBULENCE

The materials consider the main stages of the transformation of Ukraine's investment climate in the context of global crises and Russian armed aggression. The dynamics of foreign direct investment from 1992 to 2024 are analyzed, and structural legal and economic barriers that hinder the development of investment activity are identified. Particular attention is paid to promising sectors for capital investment, in particular IT, agroprocessing, infrastructure, defense industry and «green» energy. The post-war recovery is emphasized as a key investment opportunity, which should become a point of restarting the economy. The need for deep institutional reforms, modernization of the judicial system, transparent regulatory policy and active involvement of international partners is substantiated. The conclusion is made that it is investments that should play a strategic role in the future development of Ukraine, and a comprehensive state policy should be focused on forming a competitive, safe and predictable environment for foreign business.

Keywords: *investments, investment climate, post-war recovery, Ukraine, foreign direct investment, reforms, institutions, strategy, barriers, infrastructure.*

Відомості про автора / Information about the Author

Дмитро Місюр'юв, аспірант Навчально-наукового інституту публічного управління та адміністрування, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: misyuryov.d@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0009-0000-4647-7304>.

Dmytro Misiurov, PhD-student of the Educational and Scientific Institute of Public Management and Administration, of the Black Sea National University named after Peter Mohyla, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: misyuryov.d@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0009-0000-4647-7304>.